

Ragn-Sells yttrande av remiss av Boverkets rapport Uppdrag att främja en cirkulär ekonomi i bygg- och fastighetssektorn (2024:25)

Ragn-Sells är ett av Sveriges främsta kompetensföretag inom återvinning och miljö. Vi är en del av Ragn-Sellskoncernen och finns även i Norge, Danmark och Estland. Vi erbjuder nyskapande och effektiva lösningar för att minimera, ta hand om och omvandla avfall till resurser.

Ragn-Sells har fått möjlighet att lämna synpunkter på Boverkets rapport Uppdrag att främja en cirkulär ekonomi i bygg- och fastighetssektorn (2024:25).

Ragn-Sells är medlemmar i branschorganisationen Återvinningsindustrierna och ställer sig bakom Återvinningsindustriernas inlämnade yttrande. Vi önskar därtill ta tillfället i akt att understryka vikten av att avfall ses som en resurs i en framtida cirkulär byggsektor genom nedan kortare kommentar.

Vikten av en snabb övergång till en cirkulär ekonomi

Varje år används omkring 100 miljarder ton råmaterial i världen. På bara fem år har uttaget av jungfruliga råvaror stigit med 10 miljarder ton. Sedan millennieskiftet har det ökat med 70 procent och sedan 1970 har det trefaldigats. Det är alltså helt avgörande för mänskligheten att gå över till en cirkulär ekonomi, där råvaror används om och om igen i effektiva kretslopp.

Byggindustrin står för betydande utsläpp av koldioxid från inköp av material och produkter och genererar 14 miljoner ton avfall årligen. Ett effektivt sätt att minska utsläppen är att använda material och produkter tillverkade av helt eller delvis återvunnen råvara. För att den återvunna råvaran ska bli tillgänglig för återvinning är det nödvändigt att avfallet sorteras i rena fraktioner redan vid källan eftersom kontaminering kan försvåra återvinning och minska materialets värde.

För att underlätta den cirkulära omställningen har såväl Sverige som EU fattat tydliga beslut om att gå över till en cirkulär ekonomi, och tagit fram handlingsplaner för att det ska ske. Men den traditionella linjära ekonomin innehåller en lång rad hinder för en sådan övergång. Så länge den linjära ekonomin har god tillgång på råvaror upplevs de långsiktiga, indirekta effekterna av brytningen av råvaror inte som ett stort problem.

Ragn-Sells menar att i en allt mer cirkulär ekonomi hämtas råvaror i allt högre grad från sådant som i dag kallas avfall. Att minska mängden avfall är därför inte ett självändamål. Det centrala

är att långsiktigt minska uttaget och omvandlingen av jungfruliga resurser. Dagens linjära lagstiftningar adresserar dock inte rätt problem utan motverkar storskaliga cirkulära flöden. En effekt är att många samhällets ekonomiska styrmedel och lagstiftning syftar till att minska mängden avfall, snarare än utvinningen av jungfruliga material.

Ragn-Sells vill alltså understryka att ökade krav på en cirkulär och resurseffektiv omställning ställer krav på politiken att leverera långsiktiga förutsättningar för näringslivet att etablera nya cirkulära affärsmodeller. Förutom en politisk långsiktighet behövs fler politiska förslag för att få en ökad materialåtervinning till stånd. Producentansvar, som ofta lyfts som positivt styrande, är inte nödvändigtvis svaret på ovan formulerade utmaningar.

Felaktig prissättning och principen om att förorenaren betalar

Det finns många anledningar till att återvinna material har svårt att konkurrera med jungfruliga, vilket leder till att önskade kretslopp inte uppstår. Men den mekanism som rent praktiskt verkar i de jungfruliga materialens favör är densamma; felaktig prissättning på råvaror och emissioner. Jungfruliga råvaror bär inte fullt ut de kostnader de ger upphov till genom sin utvinning och vidare hantering. Det kostar inte råvaruproducenter någonting att fortsätta skaffa fram nya material, trots betydande del av världens klimatutsläpp.

I ett cirkulärt system är traditionella avfallsaktörer råvaruproducenter, med avfall som råvarukälla i stället för gruvor, jordskorpan, haven eller skogen. Då behöver råvaror och emissioner vara prissatta på ett sätt som bättre än i dag speglar de faktiska kostnaderna och råvarans relativa knapphet. Detta styr mot cirkulation och bort från slöseri på ett mer effektivt sätt än om det drivs med lagstiftning, eftersom det är lönsamt att hushålla med värdefulla resurser och designa produkter som är avsedda att återvinnas.

Detta måste förändras genom att den princip som kallas förorenaren betalar (polluter pays principle eller PPP) ges fullt genomslag. PPP antogs av OECD redan 1972, men det är uppenbart att principen inte haft verkan. Den som tjänar pengar på en produkt som innehåller farliga ämnen och därmed skapar ett problem för samhället måste stå för de kostnader problemet orsakar. Det skulle leda till en förändring i producentledet, som kan spara pengar på att se till att deras produkter är fria från farliga ämnen eller kan omhändertas cirkulärt när de har tjänat ut.

Genom att ge PPP fullt utslag skulle återvinningsaktörer ha bättre förutsättningar att samla in, behandla och materialåtervinna avfall istället för att tvinga in fungerande marknader i producentansvar. Därtill skulle asymmetrin, som innebär mer gynnsamma förutsättningar för jungfruliga material jämfört med återvinna, adresseras.

Väderholmens gård, Sollentuna
2025-05-14

Susanna Lind, Hållbarhetschef Ragn-Sells Recycling Sverige